

פניני קדוש

לאור תורתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יצא לאור על ידי מערכת "מסילות באור החסידות" שע"י מכון אור הצפון חסידי בעלזא

לעילוי נשמת הרבני החסיד המפורסם מהר"ר ר' מנחם שמואל חיים בן הרה"ח ר' אפרים ז"ל פריעדמאן

א ווארט אויף די הגדה

טענת בן הרשע - על עבודת השם בפרהסיא

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו... ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו: 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל.

מנהג ישראל עם קדושים לקחת עממהם את בניהם לאפיית מצות ולשריפת חמץ וכו', כי עבודת השם צריכה להיות באתגליא, כדי שתיחקק בקרב הילדים למזכרת נצח, בבחינת "והנגלות - לנו ולבנינו עד עולם" (דברים כט, כח).

הבן הרשע מתרעם על כך ואומר: "מה העבודה הזאת", מה פשר הפרסום הגדול שאתם עושים לעבודתכם?! ומתוך טענתו נשמעת הטענה של "לכם ולא לו", דהיינו, שהוא מוכן שתעבדו אתם את קונכם כאוות נפשכם, אבל הוא אינו רוצה שתביאו גם אותו לחזות בעבודתכם.

על משקל האמירה של "לכם - ולא לו" אומרים לו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - לי ולא לו, כי תכלית יציאת מצרים היתה כדי שישירשו אמונה ועבודת השם בקרב הדורות הבאים, ובזכות זה יצאו "ולמען תספר באזני בנך שהניסים והנפלאות שהיו במצרים היו בזכות המצוות שיקיימו הדורות בסיפור יציאת מצרים", פנים יפות פר' בא, ואם הוא שולל עבודת-קודש זו, ניתן לומר לו בפה מלא: "אילו היה שם לא היה נגאל".

(ליל הסדר תשלב)

❦

מצה ומרור - הוראה על מדרת ההסתפקות

יכול מראש חודש, תלמוד לומר 'ביום ההוא', אי 'ביום ההוא' יכול מבעוד יום, תלמוד לומר 'בעבור זה', בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך.

איאת ברש"י על הפסוק (שמות יא, ב) "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם 'ועבדום וענו אותם' - קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' - לא קיים בהם".

וביאר בעל הפלאה ז"ע בספה"ק "פנים יפות" (שם), כי לכאורה לאור הכלל של "יש לי מנה רוצה מאתיים" איך תוכל להתקיים ההבטחה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", הרי כמה שהרכוש יהיה 'גדול' לא יחשב בעיניהם כך מאחר שירצו עוד ועוד?!

אלא, שיעיקר הברכה הוא "שהקב"ה משנה את טבע האדם להיות שמח בחלקו", ואז הוא מסתובב שמח ומאושר עלי אדמות, וברכה זו ניתנה לישראל במצרים, שהטביע בהם הקב"ה את מדת "שמח בחלקו", עד כדי שהוצרך משה לבקש מהם בתחנונים ("דבר נא") לשאול כלי כסף וזהב משכניהם, כי לא רצו בכך מחמת מדת ההסתפקות שהוטבעה בהם.

לאור ברכה זו, שפיר נתקיימה הבטחה "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", כי היו מאושרים ושמחים ברכוש שהוציאו, ולא נתאוו תאוה ליותר מכך, כפי הטבע המוטבע במין האנושי.

זה גופא היה הכנה למתן תורה, כנוודע, שמדת ההסתפקות בצרכי הגוף היא מפתח לקבלת התורה ולהשגתה, ועל דרך מאמר התוספות (כתובות קד, א) בשם המדרש: "עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו", ומדה זו היא השער לתואר הנכסף של "ממלכת כהנים וגוי קדוש" האמור במתן תורה (כמבואר ב'אגרא דכלה' פר' מסעי על הפסוק 'ויסעו ממתקה ויחנו בחשמונה").

הוא שאמר בעל הגדה: "בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך", כי מצה היא לחם עוני ומרור הוא הפחות שבירקות, ושניהם מסמלים על מדת ההסתפקות במועט, ורק לאחר קניית מדה זו ניתן לזכות לתכלית של יציאת מצרים שהיא התורה הקדושה.

(סעודה ב' פר' ויקהל-פקודי תשמו)

❦

ערך וחיובות עבודתינו - דייקא בגלל ש"מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

יבואר פירושו עפ"י המובא ב"עבודת ישראל" (פר' בלק) בשם הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע, "דהנה לפי ראות עינינו אם אחד מגזע טובה וישרה הולך בדרך תמים ועובד את יוצרו - אין זה דבר נפלא כי התורה מחזרת על אכסניא שלה... ואם אדם בזוי ממשפחה בזויה, יעשה הטוב בעיני ה', אז יתהלל יותר מכן משפחה הנכבדת בעזבו דרכי אבותיו ונטה אל הטוב".

"והנה ישראל קדושים הם, הגם שקבלו את התורה במעמד הר סיני ואמרו 'נעשה ונשמע', לא היה הדבר נפלא ומהולל, כי קדושת אבותיהם אשר הורישו לבניהם אחריהם היא הנותנת שיהיו עובדי ה', אבל כיון שעשו אחר כך את העגל והעיזו את פניהם נגד יוצרם, וניכר שהיה בם איזה שורש רע שלא נתקן עדיין עד שעשו תשובה אחר כך, אז גדלה ונפלאה בעיני ה' מעלתם בקבלם את התורה, כיון שהם עם קשי עורף בטבע ויכלו לעשות אחרי ארבעים יום הדבר הרע הזה, אם כן נראה שלא עשו גם הטוב מלפנים מורש בטבע להם מקדושת אבותיהם, רק שהם בעצמם בגודל בחירתם בחרו בטוב". ע"כ.

זהו האמור: "מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו", גוף הדבר שאבותינו נכשלו בחטא העגל רח"ל, זה גופא היה לתועלת לאחר מכן בעסקנו בתורה ובמצוות ובכל הענינים הנכללים בכלל "קרבנו המקום לעבודתו", כי זה מוכיח על כך שעבודת השם שלנו אינה מצד ירושה גרידא, אלא מצד בחירתנו, וממילא יש לה ערך וחיובות פי-כמה.

(ליל הסדר תשלב)

❦

חסד הבורא - שאין אחדות בין האומות כנגד ישראל

והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם.

לכאורה היה יותר מדוייק הלשון "שלא באותו דור בלבד עמדו עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו"?!

ונראה בהקדם מאמר רז"ל (פסחים פז, א): "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיוזן לבין האומות", והביאור בזה הוא, כי אומות העולם אינם מאוחדים ביניהם, ולכן אין תמימות-דעים ביניהם למלחמה עם בני-ישראל, וגלל כן, תמיד יש ליהודי מקום מפלט, כי אם מלכות אחת תחליט לכלות את ישראל, יוכלו היהודים לנוס למלכויות אחרות.

לפי זה מבאר בדרשות הר"ן (דרוש א) גודל רעת דור הפלגה, כי מאחר שהיה כל הארץ שפה אחת היה בכך רעה גדולה לאברהם, כי במנוסתו מנמרוד מצא לו מקום מפלט אחר, אבל כשכולם התאחדו כנגד הקב"ה, לא יהיה לו להיכן לנוס.

"ואין ספק כי אותם הצדיקים אשר היו יחידים בדורות ההם, היה להם חילוק האומות והממשלות לטוב ולתועלת, כי כאשר תצר להם האומה באיזה מלכות, ישוטטו אל ארץ אחרת שיוכלו שם לעבוד השי"ת כרצונם, כאשר קרה לנו בגלותנו היום, כי כאשר נתחדש שמד בארץ ישמעאל ינוסו פליטיהם אל ארץ אחרת".

זהו החסד האמור כאן: "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו", שאין אחדות בין האומות כנגדנו, "אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו" (בלשון רבים), פעם על ידי אומה זו ופעם על ידי אומה אחרת, אבל אינם ביחד "שפה אחת" כנגדנו, ובזה גופא "הקב"ה מצילנו מידם".

(ליל הסדר תשלב)

❦

מעלת הקריבה לפני הר סיני - מצד לימוד מדת ההכנעה

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו.

ידועה קושיית "קדושת לוי" מהי המעלה ב"קרבנו לפני הר סיני" ללא נתינת התורה?! ונראה עפ"י מה שאמר רז"ל (מנחות ק"א): "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת", והיינו, שבאמצעות לימוד התורה זוכים למירוק וכפרה, כמו הכפרה שעל ידי הקרבנות.

עוד אמרו רז"ל (סוטה ה, א): "אמר רבי יהושע בן לוי, בוא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה שביט המקדש קיים, אדם מקריב עולה - שכן עולה בידו, מנחה - שכן מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם".

והנה בקרבנם לפני הר סיני למדו בני-ישראל את מדת הענוה והשפלות, כאמרם ז"ל (סוטה ה, א): "לעולם ילמד אדם מדעת קונו [לאהוב את הנמיכות], שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכירתו על הר סיני".

מעתה מתוק מדבש המאמר: "אילו קרבנו לפני הר סיני", שבה למדנו את מדת הענוה והשפלות, "ולא נתן לנו את התורה, דיינו", כי אותה כפרה הנמשכת מכח עסק התורה, נמשכת ג"כ על ידי עצם מדת הנמיכות שהושרשה בהם בקרבנם לפני הר סיני.

(סעודה א' פר' ויקרא תשלו)

הארה מתוך המועד

על חג הפסח

שמירת הארת וקדושת הלילה - גם לימים הנמוכים ביותר

כתב הרמ"א (סימן תפ סעיף א'): "יש אומרים שיש לומר 'שפוך חמתך' וכו' קודם לא לנו, ולפתוח הפתח... וכן נוהגין".

נראה לבאר הענין בהקדם מה שכתב הרמ"א (סימן תעו סעיף ב'): "נוהגים בקצת מקומות לאכול בסעודה [בליל פסח] ביצים, זכר לאבלות, ונראה לי הטעם, משום שיליל תשעה באב נקבע בליל פסח".

וביאר ה"עבודת ישראל" (ליום ב' הפסח): "יש באדם מוחין דגדלות ושעות שיוכל לעבוד את בוראו ובהירות ובהתלהבות, ויש עתים וזמן שמסתלק ממנו המוחין ונשאר בקטנות, והכלל, שצריך האדם לזכור בשעת מוחין דגדלות להכין עצמו ולעשות רושם בקרבו הגם שיסתלק ממנו ההתלהבות לא יפול לגמרי ח"ו..."

"אם כן, צריך האדם לקשר עצמו ביום א' דפסח היטב בבוראו עד שאפילו בתשעה באב - שהוא יום הירידה מכל המדרגות - יהיה גם כן מקושר בעבודת השי"ת". ע"כ.

וזה יש לומר הענין בפתיחת הפתח לאחר הסעודה, כי בוודאי פתיחה זו אינה רמוז ללילה הזה גופא, כי בלילה הזה השערים פתוחים ממילא, אלא פתיחה זו עולה על זמני הקטנות, שבהם חומת ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים (ברכות לב, ג), ובכח עבודת הלילה הזה לפתוח פתח גם על זמנים אלו שבהם הפתחים סגורים "עד שאפילו בתשעה באב יהיה ג"כ מקושר בעבודת השי"ת".

(סעודה ג' פר' ויקרא תשמח)

הארה נפלאה

על סעודת אסתר

אסתר הכניעה את המן - שלא יזיק לישראל לא בדרך ריחוק ולא בדרך קירוב

"יש לעשות ביום שני בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר, שביום ההוא נתלה המן" (מג"א א"ח תצ, א).

יש לפרש ענין "משתה היין" פעמיים שהכינה אסתר להמן, כי הנה "יין" בגימטריא אלה"ם, ובוה רצתה אסתר להמשיך מדת הדין על המן הרשע.

ואמנם אסתר המלכה חששה שכאשר יראה המן כי כלתה אליו הרעה, ישנה את עורו ויעמיד פני ידיו, כדי לשכך את כעסה, ואז יהא המצב ג"כ חמור מאד, כי כשהרשע נוהג עם בני-ישראל בידדות ובאחווה, אזי הוא יכול להטיל בהם ארס רב, ולהזיק לנפשותיהם ביותרת ההיזק.

כפי שכבר התפלל יעקב אבינו על כך (בראשית לב, יג): "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו", הן "מיד אחי" כשהוא נוהג עמי באחווה, והן "מיד עשיו" כשהוא נוהג עמי כעשיו, כי שניהם שוין לרעה.

לכן ערכה פעמיים משתה "יין", כי ב' פעמים "יין" עולה ב' פעמים אלה"ם, ועם האותיות הוא בגימטריא יעק"ב, ובכך פעלה להמשיך את תפלת יעקב אבינו "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו", כדי שמכח תפילה זו יצילו בני-ישראל מהמן הרשע, ויפטרנו ממנו הן מהבחינה של "מיד אחי" והן מהבחינה של "מיד עשיו".

(אסתר ט"ז תשסא)

סיפורי קודש

על חג הפסח

פעם הגיעו איש ואשה אל הרה"ק מאפסא זי"ע, והביעו את רצונם להתגרש. כשנשאלו לסיבת הדבר, ענה הבעל, שבפסח האכילה אותו אשתו "געבראקס" (מצה שרויה), והיות והכשילה אותו בדבר שהוא מקפיד עליו ביותרת ההקפדה, הוא רוצה לגרשה.

קרא הרה"ק מאפסא זי"ע להרבנית ע"ה, ואמר לה: "הגידי נא להם, אלו מצות אכלתי במשך החג". וסיפרה להם: "הרבי קנה 'מצות שמורות' עבורו ועבור המשפחה, ובערב פסח הגיע עני בפתח, ובכה שאין לו מצות לפסח, ובטעות נתתי לו 'מצות שמורות' במקום 'מצות פשוטות', ונשאר לנו בבית רק 'מצות פשוטות', ובלית ברירה אכל הרבי מצות אלו במשך החג".

נענה הרבי ואמר לבני-הזוג: "הביטו והתבוננו, הלא החומר של 'מצה שמורה' גדולה פי כמה מהחומר של 'געבראקס', ואף על פי כן ויתרתי על החומר, ולא אמרתי מאומה".

"כי גדול 'שלום בית' יותר מההקפדות והחומרות למיניהם"...

(סעודה ב' שבת חול המועד פסח תשלה)

אחד מחסידיו של הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע היה לו שותפות עם יהודי שלא נמנה על עדת החסידים. פעם הגיע השותף הלז לבקר בבית חברו החסיד באחרון של פסח, וכיון שכבר היה בביתו הלך עמו לבית-מדרשו של המגיד מטשערנאביל זי"ע.

בהכנסו הבחין בו המגיד וקרא לו ואמר לו: "כמדומה שיש לך חמץ בביתך". הלה נזדעזע עד עמקי נשמתו, והלך לביתו במרוצה, ובדק כל זווית ופינה, ולא מצא חמץ. לאחר הבדיקה המעמיקה חזר אל המגיד ואמר לו בהתנצחות שאין לו חמץ בביתו.

שאלו המגיד: "האם בדקת גם את חבית המים שהכנת לצורך החג?!? ענה בלעג: "הרי מים אלו הכנת בעצמי לצורך החג, ומנין יגיע שם חמץ?!? אמר לו המגיד: "אף על פי כן".

הלך ובדק, ולפליאתו הרבה ראה שם חתיכת חמץ. לבו נשבר מאד מכן, והלך להתרעם אצל המגיד: "איני מבין, אם הרבי ידע מזה, מדוע לא גילה לי עד עכשיו?!?"

השיב לו המגיד: "וכי מנין לי לדעת מה נעשה אצלך?!? רק עכשיו כיון שבאת אלי, נתהוה איזה חיבור ושייכות בינינו, ומתוך כך הראו לי מן השמים שדבר-מה אינו כשורה אצלך..."

(שיחת קודש - אדר תשנט)

מובא בספר "אוצר י"ד החיים":

עובדא הוה בעשיר מופלג סוחר במי-דבש מהעיר יאנעווע שהגיע בחול המועד פסח לעיר לעמבערג כדי לגמור עיסקא גדולה עם אחד מנגידי העיר. באמצע העיסקה פרח מזכרונו שעכשיו פסח, ושתה כוס שכר.

בצאתו החוצה נזכר שפסח היום, ונשבר בקרבו על שנכשל בחמץ בפסח רח"ל, והלך תיכף לרב ואב"ד דמתא הגאון רבי יוסף שאול נאטנזהו זצ"ל, וביקש ממנו דרך תשובה. הרב שאלו: "האם אתה נוסע לפעמים לאיזה צדיק?!? והשיב, שהוא נוסע לפעמים אל כ"ק מרן מהר"י זי"ע, והרב הורה לו לנסוע לבעלזא לבקש דרך תשובה.

היהודי הגיע לבעלזא לשני הימים האחרונים של פסח, ותינה בפני כ"ק מרן זי"ע את צרתו, וכ"ק מרן זי"ע אמר לו שיענה לו לאחר החג. לאחר החג שלח כ"ק מרן זי"ע לקרוא לו ואמר לו, שתיקונו יהא על ידי שיעלה לגור בארץ ישראל.

הלה שב לביתו לארוז את מטלטליו, ולאחר מכן נסע ללעמבערג להפרד מהרב דמתא בדרכו לאר"י. כששמע רבי יוסף שאול על התיקון שהעניק לו כ"ק מרן מבעלזא זי"ע, עמד כמתמיה, ולאחר מכן נזכר דאיתא במדרש (איכ"ר א, כח) על הפסוק (איכה א, ג) "גלתה יהודה מעוני" - על שאכלו חמץ בפסח".

והראה הגר"א מוילנא זצ"ל רמז לזה, שבטעמי המקרא לא מצינו טעם של "גרשיים" על תיבת "ונכרתה" זולת על "ונכרתה" האמורה אצל "כל אוכל חמץ" (שמות יב, טו), ונרמז בזה, שבאכילת חמץ אפשר להמיר את עונש כרת ב"גרשיים".

הפטיר רבי יוסף שאול, שהגר"א עשה לדברי המדרש הנ"ל מטעמים כאשר אהב.

(קידוש ובה פר' בא תשסג)

מורו זה נרוב ע"י ידידיו הרה"ח ר' יצחק אייזיק פריעד שליט"א

לעילוי נשמת אביו החסיד המפורסם הגלילי נשכח, אש קודש לבעלזא ר' אלכסנדר ב"ר אברהם צבי דל פריעד

כל חסיד בעלזא אומר מדי יום את קאפיטל התהלים הקבוע
להצטרפות וקבלת קאפיטל תהלים יומי קבוע 02.313.7666
חייג למערכת "על הצדיקים"

זכר יום ביומו

לעילוי נשמת

העסקן הדגול הרה"ח ר' אברהם יהודה
ב"ר ישעיהו עקיבא ז"ל פיינר

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' ברוך ב"ר אברהם מרדכי ז"ל
מרת ביילא בת הר"ר אהרן זאב ע"ה שוורץ

הרה"ח ר' אהרן פריינד שליט"א - אשדוד

לדגל שמחת הבר מצווה לבנו הבה"ח יעקב ישעיה נ"ו
במו"ט ובשעט"מ

הרה"ח ר' חיים זאב מיטלמן שליט"א - ב"ב

לדגל שמחת הבר מצווה
לבנו ולנכדו במו"ט ובשעט"מ